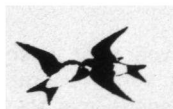

Een huiszwaluwhistorie

Maria Ilgen

Foto's van de schrijfster

Toen men het bij mij bracht was het een piepklein hulpeloos vogelkind, met nog dichte ogen, meer dons dan veren en met kleine vleugeltompjes. Alleen de wit bevederde korte pootjes verraadden, dat het eens een Huiszwaluw zou worden. Toch had het intussen reeds de eerste Odyssee in de paar eerste levensdagen achter de rug. Het nest dat de ouders aan een rand van een huis met vier verdiepingen hadden geplakt, was afgebroken en naar beneden gevallen. Slechts één van de jonge zwaluwen overleefde dit doordat het op het daaronder liggende balkon terecht was gekomen.

Koud en totaal verkommerd lag het nu in mijn hand, waar het door de warmte kennelijk weer in het leven teruggeroepen leek. Terwijl ik nog aan het overleggen was wat ik het beste zou kunnen doen om het jonge diertje in leven te houden en in een normaal zwaluweleven terug te brengen, ging plotsklaps het kleine snaveltje wijd open.

Het had honger en het liet mij duidelijk blijken wat op dat moment het allerbelangrijkste was. Om wat voedsel voor het diertje klaar te maken wilde ik het eerst in een provisorische nestkom leggen, die ik snel van een doos maakte. Maar het zwaluwjong wilde mijn warme hand niet verlaten, zo klein het ook nog maar was, kon het toch al met nadruk zijn wensen tot uitdrukking brengen. Er bleef niets anders over dan de kleine maaltijd met één hand te maken, terwijl het zwaluwtje zich in mijn andere hand koesterde. Deze handpalm bleef ook later steeds de llevelingsplek van het vogeltje, waar het zich het meest op zijn gemak voelde.

Nu is het niet moeilijk een volwaardige vogelmaaltijd te bereiden als men daarin al enige ervaring heeft en de eisen van de desbetreffende vogelsoort goed kent. Ik had al een heleboel gevederde pleegkinderen met goed gevolg verzorgd en hoopte, dat het mij ook bij dit zwaluwjong gelukken zou. Van belang is vooral dat het voedsel alle stoffen, vitaminen, mineralen en sporenelementen bevat, die een jonge vogel nodig heeft. Hieronder laat ik een recept volgen, waarmee men elk vogeljong probleemloos kan voeren:

één eetlepel tartaar (rundergehakt zonder vet, kruiden of zout)

één theelepel magere kwark (eiwithoudend)

één eetlepel opfokvoer voor kanaries, gemalen (vitaminen en sporenelementen)

half theelepeltje fijn gehakte jonge brandnetelblaadjes (ijzer)

een klein plukje Vogelmuur (*Stellaria media*) over het geheel met een mes afgeschraapte sepia van inktvis (calcium)

dat alles wordt met een vork goed vermengd en gekneet tot een gladde, goed vormbare, niet kruimelige massa ontstaat.

Hieruit maakt men kleine 'wormpjes' ongeveer zo groot als een Meelworm. Deze voederworstjes worden door jonge vogels graag gegeten. Belangrijk is, dat ongeveer elke drie uur het voer vers wordt bereid. De massa kan

De jonge Huiszwaluw landt op mijn vinger.
Naar een kleurenfoto.

men ook ongeveer twaalf uur in de koelkast bewaren.

Ook onze Huiszwaluw nam graag die kunstmatige 'wormpjes', telkens weer als het dat kleine snaveltje sperde. Voldaan en in de handpalm verwarmd, liet het zich snel slapelig geworden, ook in een nest zetten, weliswaar in een kunstmatig huiszwaluwnest dat ik als nesthulp toevallig nog bij de hand had. Daarin voelde het zich op zijn gemak en ook thuis. Steeds als het honger had, verscheen een donker kopple met het grijswitte befje aan het vlieggat en na een geslaagde voederling draaide het zijn kleine achterdeel naar de opening en, zoals bij alle nestjongen, werd een uitwerpselpakketje afgeleverd. De volgende dag zorgde ik voor Meelwormen, want naast het kunstmatig gemaakte voedsel is levend voedsel voor alle insectenetters onontbeerlijk. Overigens zijn Meelwormen toch enigszins problematisch. Alleen Meelwor-

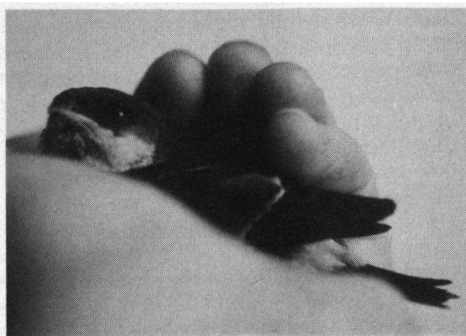
men met een dunne huid, dus die geheel witgekleurde, kunnen zonder bezwaar gevoerd worden, omdat de chitinehuid wanneer die hard is geworden, een substantie bevat die uiterst slecht is voor het bloedbeeld van de vogel en zelfs een negatieve werking heeft op de groei. Daarom moet men altijd zoveel Meelwormen houden, dat steeds exemplaren met een nieuwe huid beschikbaar zijn.

Maar ook vervelde Meelwormen alleen zijn geen volwaardig voedsel voor jonge vogels, omdat ze vrijwel alleen cellulose bevatten en dus niet alle vereiste voedselbestanddelen bevatten. Men kan de voedselwaarde verhogen door de jonge vogels **droge (!) Sla** te voeren. De Sla dient dan wel zeer zorgvuldig te zijn gewassen! Zelfs met havervlokken vormen Meelwormen geen volwaardig voedsel. Ook wanneer de jongen nog zo gretig aan de Meelwormen bij de voeding de voorkeur geven, zoals ook onze Huiszwaluw deed, moet men er toch zorgvuldig op toezien dat de vogel in voldoende mate de andere voedingsstoffen voor de groei, veren- en beenderenopbouw naar binnen krijgt. Ons zwaluwtje kreeg daarom afwisselend dan een Meelworm en dan een toebereid 'voederwormpje'.

Spoedig kon het al op drie meter afstand herkennen of het voederpincet een Meelworm of een voedselbrokje bevatte. Als het dan alleen bij een Meelworm begon te sperren, respectievelijk het snaveltje voor het voedselbrokje weer te sluiten, kreeg het de Meelworm telkens slechts als beloning. Ook dat had onze zwaluw snel door.

Nadat de voedingsproblemen opgelost schenen te zijn en de zwaluw zich had aangepast aan de nieuwe situatie, deed ik vergeefse pogingen om huiszwaluwnesten te vinden die ongeveer even oude jongen bevatten, om zodoende onze wees een kans op een normale opvoeding te geven. Niet het opkweken van een jonge vogel geeft moeilijkheden, maar het tot zelfstandigheid leiden in aansluiting op de fase van nestjong geeft problemen. Mijn intensief speuren gedurende een gehele

Hier kan men al beter zien dat het een zwaluw wordt.

In mijn handpalm voelde de jonge Huiszwaluw zich het meest op zijn gemak.

week bleef helaas zonder resultaat het jong in een nest met even oude jongen onder te brengen. De Huiszwaluwen hebben in onze omgeving een veel geringere populatiedichtheid dan bijvoorbeeld de Boerenzwaluwen.

In kleine steden ontbreekt het vaak aan de benodigde leem, waaruit ze kleine specieballotjes maken, die ze ten behoeve van de nestbouw met speeksel aan elkaar kleven. Het gebeurt dan wel, zoals in dit geval, dat het nest wegens gebrek aan stevigheid breekt en naar beneden valt.

Met een lachend en een huilend oog leed ik onder de vraag, hoe ik ons zwaluwtje, die steeds meer op een echte zwaluw ging lijken, het jagen op insecten zou moeten bijbrengen. Als wij met een Glerzwaluw te doen zouden hebben gehad, zouden er weinig problemen zijn geweest, want die zijn geboren insectenjagers, de 'echte' zwaluwen zijn dit echter niet. Midden in mijn gewetensbezwaren en zelfverwijten, of het eigenlijk wel goed was de kleine zwaluwwees op te voeden, verliet onze Huiszwaluw zijn tweede nest en kon, het was nauwelijks te geloven, vliegen. Vrolijk vloog het in de kamer rond en had spoedig bepaalde start- en landingsplaatsen uitgezocht, waarbij mijn schouder een geliefkoosde plaats was. Van daaruit tippelde het als een kleine acrobaat langs mijn arm om mijn hand op te zoeken, waarin het zich wilde koesteren.

Mijn twijfel werd gecompenseerd door de levensblijheid van de jonge Huiszwaluw, als hij met vrolijk zwaluwgekwetter aan kwam vliegen en op mijn schouders en zelfs op mijn uitgestoken vinger landde.

Om beschadiging aan de pas uitgegroeide veren te voorkomen trok ik een elektrische draad door het huls waarop de vogel voortaan zo zijn vaste zitplaatsen had.

Staart- en vleugelveren worden bij de jongen voordat ze op reis gaan niet meer vernieuwd en deze moeten daarom in topconditie blij-

ven. En ze mogen vooral niet beschadigen. Nog steeds had ik de hoop niet opgegeven, dat ook onze zwaluw samen met de andere zwaluwen de grote reis naar het zuiden zou kunnen beginnen.

Een kleine hoop had ik op mijn kanariewijfje die, daar het zelf geen jongen had, reeds twee maal als stiefmoeder had gefungeerd en gewonde jonge vogels het voedselopnemen heeft bijgebracht. Bij onze zwaluw bleef echter alle moeite van de kleine 'fee' tevergeefs, omdat nu eenmaal het voedsel van beide soorten totaal verschillend is.

De zwaluw kwam steeds naar mij terug om zich door mij te laten voeren. Onderwijl had het geleerd, zoals alle zwaluwen dat doen, om acrobatische vliegkunsten uit te voeren. Dat werd mogelijk gemaakt door de grote lege ruimte die het vrij tot zijn beschikking had en door het reeds eerder gespannen snoer. Zo ging de zomer voorbij.

Vliegvaardigheid en het gewicht van de zwaluw waren nu zo, dat het zonder meer de zware reis naar het zuiden zou kunnen ondernemen. Maar nog steeds was het op de mens ingesteld en een hele ruimte vol muggen en vliegen bracht hem uiteindelijk niet ertoe om zelfstandig te gaan jagen.

Op dit punt had ik dus als stiefmoeder schromelijk gefaald. Als laatste poging gaf ik mijn Huiszwaluw ten einde raad en uit nood aan een biologenechtpaar met een enorme zwaluwenervaring. Zij hadden reeds eerder acht zwaluwen, die door het vroeg invallen van de winter beslist niet meer op tijd over de Alpen naar het zuiden zouden zijn gekomen, met succes in een volière de winter doorgeholpen. In deze volière bevonden zich toen nog drie gewonde zwaluwen, een Huiszwaluw en twee Boerenzwaluwen, die daar goed werden verzorgd. De beide Boerenzwaluwen waren al zelfstandig en ik verbeeldde mij dat ook onze Huiszwaluw daar zelfstandig zou kunnen worden door het voedselzoeken zelf te leren. Het afscheid viel zwaar. In de blik van het jonge dier lag alle verlatenheid van deze wereld opgesloten en het leek alsof dit kleine dier zich het onherroepelijke van dit afscheid realiseerde en er lag ook het verwijt in dat ik iets onmogelijks van hem verwachtte.

Een zwaluwtje is ook onder de soortgenoten niet zelfstandig geworden. Het sloot zich weliswaar nauw aan bij de andere Huiszwaluw, die met een gebroken vleugel eveneens de reis naar het zuiden niet zou kunnen ondernemen.

Dicht tegen elkaar aan gekropen sliepen de beide vogels steeds op één tak, maar voedsel nam onze zwaluw slechts uit mensenhanden. Na zes weken hield ik het niet langer meer vol

Uitgevlogen...

en ben ik er naartoe gereisd om mijn zwaluw te bezoeken. Het kwam nog wel op mijn schouder gevlogen en kroop, zoals vroeger in mijn handpalm, maar toch was alles anders. Het was niet meer het directe toevluchtzoekende, hulpbehoevende koesteren. Het onbegrensde vertrouwen van een naar volwassenheid opgroeiende vogel leek te zijn verdwenen. De zo onbevangen, vrolijke, brutale blik van het volgroeide vogeltje had plaats gemaakt voor een zichtbare, diepe berusting. Het kwam veel meer automatisch, uit ouder gewoonte, doch ergens scheen er iets te zijn dat hem stoorde. Bij een nauw, vrijwel constant contact met een dier dat men zelf heeft opgevoed, kan men dat duidelijk bespeuren, omdat elk levend wezen, geloof ik, en dus óók een jong vogeltje, in het unieke van zijn uitgesproken eigen karakter, in veelzijdige gevoelens, zoals vreugde, verdriet, teleurstelling en het talent om zich ook aan te kunnen passen bij niet-soortgenoten daardoor op een voor ons volkomen onverklaarbaar, ja ik beweer zelfs geestelijk contact kan komen.

Het zwaluwtje leefde een jaar, maar leidde geen echt zwaluwenleven onder de weidse hemel, maar desalniettemin leefde het intensief en graag en had daarmee het antwoord op mijn vraag of zijn opvoeding zinvol was, zelf gegeven.

Hierdoor ben ik ook gaan begrijpen waarom zwaluweouders, als door de vroege komst van het winterse weer en het daardoor noodzakelijke opbreken om naar het zuiden te gaan en daardoor de opvoeding van het laatste broedsel onmogelijk wordt, hun jongen doden door de nog niet vliegvaardige jon-

gen uit het nest te gooien. Vroeger kon ik dat gedrag niet begrijpen.

Elk jaar als in het voorjaar de zwaluwen terugkeren en in de zomer, als ze over de zonovergoten velden dartelen, en in de herfst denk ik aan de kleine Huiszwaluw, die welis-

waar niet met de andere soortgenoten door de blauwe hemel dolde, maar echter daarvoor in de plaats mij een onvergetelijke vriendschap schonk en mij de zeldzame ervaring van een diep inzicht in een zwaluweleven verschafte.

■ Frau Maria Ilgen, Jentzschstrasse 16, D-4790 Paderborn, West-Duitsland.

Vertaling: Jaap Taapken.